EIROPAS
KOMISIJA

Briselē, 5.6.2019.
COM(2019) 526 final

Ieteikums

PADOMES IETEIKUMS

par Somijas 2019. gada valsts reformu programmu un ar ko sniedz Padomes atzinumu par Somijas 2019. gada stabilitātes programmu

Ieteikums

PADOMES IETEIKUMS

par Somijas 2019. gada valsts reformu programmu un ar ko sniedz Padomes atzinumu par Somijas 2019. gada stabilitātes programmu

EIROPAS SAVIENĪBAS PADOME,

ņemot vērā Līgumu par Eiropas Savienības darbību un jo īpaši tā 121. panta 2. punktu un 148. panta 4. punktu,

ņemot vērā Padomes Regulu (EK) Nr. 1466/97 (1997. gada 7. jūlijs) par budžeta stāvokļa uzraudzības un ekonomikas politikas uzraudzības un koordinācijas stiprināšanu[1] un jo īpaši tās 5. panta 2. punktu,

ņemot vērā Eiropas Komisijas ieteikumu,

ņemot vērā Eiropas Parlamenta rezolūcijas,

ņemot vērā Eiropadomes secinājumus,

ņemot vērā Nodarbinātības komitejas atzinumu,

ņemot vērā Ekonomikas un finanšu komitejas atzinumu,

ņemot vērā Sociālās aizsardzības komitejas atzinumu,

ņemot vērā Ekonomikas politikas komitejas atzinumu,

tā kā:

(1) Komisija 2018. gada 21. novembrī pieņēma gada izaugsmes pētījumu, tādējādi uzsākot 2019. gada Eiropas ekonomikas politikas koordinēšanas pusgadu. Tajā pienācīgi ņēma vērā Eiropas sociālo tiesību pīlāru, ko Eiropas Parlaments, Padome un Komisija pasludināja 2017. gada 17. novembrī. Gada izaugsmes pētījumā iekļautās prioritātes Eiropadome apstiprināja 2019. gada 21. martā. Komisija 2018. gada 21. novembrī uz Regulas (ES) Nr. 1176/2011 pamata pieņēma arī brīdināšanas mehānisma ziņojumu, kurā Somija nebija minēta to dalībvalstu vidū, par kurām tiks izstrādāts padziļināts pārskats. Tajā pašā dienā Komisija pieņēma arī ieteikumu "Padomes ieteikums par eurozonas ekonomikas politiku", kuru Eiropadome apstiprināja 2019. gada 21. martā. Ieteikumu par eurozonas ekonomikas politiku (turpmāk "eurozonai adresētais ieteikums") Padome pieņēma 2019. gada 9. aprīlī.

(2) Ņemot vērā to, ka Somija ir dalībvalsts, kuras valūta ir euro, un ka ekonomiskajā un monetārajā savienībā tautsaimniecības ir savstarpēji cieši saistītas, Somijai būtu jānodrošina, ka tiek pilnībā un laikus īstenots eurozonai adresētais ieteikums, kurš atspoguļojas turpmāk sniegtajā 3. un 4. ieteikumā. Konkrētāk, uz ieguldījumiem

[1] OV L 209, 2.8.1997., 1. lpp.

vērstas ekonomikas ievirzīšana konkrētās jomās palīdzēs īstenot otro eurozonai adresēto ieteikumu attiecībā uz atbalstu ieguldījumiem, un pasākumi mājsaimniecību parādsaistību ierobežošanai palīdzēs īstenot ceturto eurozonai adresēto ieteikumu attiecībā uz privātā sektora parāda samazināšanu.

(3) 2019. gada ziņojums par Somiju[2] tika publicēts 2019. gada 27. februārī. Tajā bija izvērtēts, kā Somija īstenojusi tai adresētos ieteikumus, ko Padome pieņēma 2018. gada 13. jūlijā, kādi turpmākie pasākumi ir veikti pēc iepriekšējos gados pieņemtajiem ieteikumiem un kāds bijis Somijas progress virzībā uz stratēģijas "Eiropa 2020" valsts mērķu sasniegšanu.

(4) Somija savu 2019. gada valsts reformu programmu un 2019. gada stabilitātes programmu iesniedza 2019. gada 4. aprīlī. Lai ņemtu vērā abu programmu savstarpējo saistību, tās izvērtētas vienlaikus.

(5) Attiecīgie šai valstij adresētie ieteikumi ir ņemti vērā, plānojot Eiropas strukturālos un investīciju fondus ("ESI fondi") 2014.–2020. gada plānošanas periodam. Kā paredzēts Eiropas Parlamenta un Padomes Regulas (ES) Nr. 1303/2013[3] 23. pantā, Komisija var pieprasīt dalībvalstij pārskatīt tās partnerības nolīgumu un attiecīgās programmas un ierosināt grozījumus, ja tas ir vajadzīgs, lai palīdzētu īstenot attiecīgos Padomes ieteikumus. Sīkāku informāciju par minētā noteikuma izmantošanu Komisija ir sniegusi Norādēs par to, kā piemērojami pasākumi, kuri saista ESI fondu efektivitāti ar pareizu ekonomikas pārvaldību[4].

(6) Somija šobrīd ir Stabilitātes un izaugsmes pakta preventīvajā daļā. Valdība savā 2019. gada stabilitātes programmā, ko, pamatojoties uz nemainīgas politikas scenāriju, neilgi pirms vispārējām vēlēšanām aprīlī iesniedza iepriekšējā valdība, paredz nominālo bilanci -0,3 % apmērā no IKP 2019. gadā, kas ir mazāk nekā 2018. gadā (0,7 % no IKP). Valdība prognozē, ka 2020. gadā bilance turpinās uzlaboties un sasniegs 0 %, un pēc tam tā atkal pasliktināsies līdz -0,1 % 2021. gadā un līdz -0,3 % 2022. gadā. Pamatojoties uz pārrēķināto strukturālo bilanci[5], tiek plānots, ka vidēja termiņa budžeta mērķis, kas noteikts kā strukturālais deficīts 0,5 % apmērā no IKP, joprojām būs pārsniegts visā programmas periodā, ņemot vērā pielaidi 2019. gadā saistībā ar tādu strukturālo reformu īstenošanu, attiecībā uz kurām ir piešķirta pagaidu novirze. Vispārējās valdības parāda attiecība pret IKP, kas 2015. gadā sasniedza maksimālo apmēru — 63,4 %, 2018. gadā samazinājās līdz 58,9 %. Saskaņā ar 2019. gada stabilitātes programmu parāda attiecība turpinās samazināties, un 2021. gadā tā būs 57,4 % no IKP. Tiek prognozēts, ka 2022. gadā tā atkal palielināsies līdz 57,7 % no IKP. Minēto budžeta prognožu pamatā esošais makroekonomikas scenārijs, šķiet, visumā ir ticams. Galvenie ar budžeta prognozēm saistītie riski attiecas uz to, ka ar sabiedrības novecošanu saistītās izmaksas, iespējams, būs lielākas, nekā paredzēts, un ka būs lielāka inflācija.

---

2 SWD(2019) 1025 final.

3 Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (ES) Nr. 1303/2013 (2013. gada 17. decembris), ar ko paredz kopīgus noteikumus par Eiropas Reģionālās attīstības fondu, Eiropas Sociālo fondu, Kohēzijas fondu, Eiropas Lauksaimniecības fondu lauku attīstībai un Eiropas Jūrlietu un zivsaimniecības fondu un vispārīgus noteikumus par Eiropas Reģionālās attīstības fondu, Eiropas Sociālo fondu, Kohēzijas fondu un Eiropas Jūrlietu un zivsaimniecības fondu un atceļ Padomes Regulu (EK) Nr. 1083/2006 (OV L 347, 20.12.2013., 320. lpp.).

4 COM(2014) 494 final.

5 Cikliski koriģētā bilance, atskaitot vienreizējus un pagaidu pasākumus, ko Komisija pārrēķina, izmantojot vispārpieņemtu metodoloģiju.

(7) Padome 2018. gada 13. jūlijā ieteica Somijai 2019. gadā sasniegt vidēja termiņa budžeta mērķi, ņemot vērā pielaides saistībā ar strukturālo reformu īstenošanu, attiecībā uz kurām ir piešķirta pagaidu novirze. Tas atbilst valdības neto primāro izdevumu[6] maksimālajam nominālajam pieauguma tempam 2,9 % apmērā 2019. gadā, kas atbilst strukturālās bilances pieļaujamajam pasliktinājumam 0,2 % apmērā no IKP. Saskaņā ar Komisijas 2019. gada pavasara prognozi paredzams, ka Somija 2019. gadā sasniegs savu vidēja termiņa budžeta mērķi, ņemot vērā piešķirto pielaidi saistībā ar strukturālo reformu klauzulu.

(8) Ņemot vērā Somijas prognozēto izlaides starpību, proti, 0,8 %, valdības neto primāro izdevumu nominālā pieauguma tempam 2020. gadā nebūtu jāpārsniedz 1,9 %, kas atbilst strukturālajai korekcijai 0,5 % apmērā no IKP, kura izriet no kopīgi pieņemtās korekcijas matricas prasībām saskaņā ar Stabilitātes un izaugsmes paktu. Saskaņā ar Komisijas 2019. gada pavasara prognozi nemainīgas politikas apstākļos tiek prognozēts, ka Somijā 2020. gadā pastāvēs nelielas novirzes risks. Kopumā Padome uzskata, ka Somija 2019. gadā ievēros Stabilitātes un izaugsmes pakta noteikumus, un tai jābūt gatavai veikt turpmākus pasākumus, lai nodrošinātu Stabilitātes un izaugsmes pakta noteikumu ievērošanu 2020. gadā.

(9) Paredzams, ka sabiedrības novecošanas un darbaspēka mazināšanās dēļ pensiju, veselības un jo īpaši sociālās aprūpes (ilgtermiņa aprūpes) izdevumi nākamajās desmitgadēs palielināsies. Saskaņā ar 2018. gada ziņojumu par fiskālo stabilitāti tiek prognozēts ar sabiedrības novecošanu saistīto izmaksu pieaugums, kura dēļ būs vajadzīga fiskālā konsolidācija 2 % apmērā no IKP, lai stabilizētu parāda attiecību pret IKP ilgtermiņā. Somijas parlaments 2019. gada 7. martā noraidīja reģionālās valdības, veselības un sociālo pakalpojumu reformu, kas izstrādāta, lai risinātu problēmas šajās jomās, nodrošinātu vienlīdzīgu piekļuvi un saīsinātu gaidīšanas laiku. Respondentu nosaukto neapmierināto medicīnisko vajadzību īpatsvars Somijā joprojām ir virs ES vidējā rādītāja. Jo īpaši personas, kas nav darba ņēmēji, garo rindu dēļ saskaras ar grūtībām saņemt nepieciešamo medicīnisko aprūpi.

(10) Ņemot vērā darbspējas vecuma iedzīvotāju skaita samazināšanos un aizvien pieaugošo vakanču skaitu, Somijas darba tirgus sašaurinās. Tajā pašā laikā aktivitātes un nodarbinātības rādītāji Somijā ir zemāki nekā citās Ziemeļvalstīs un strukturālais bezdarbs 2018. gadā joprojām bija 7 %. Tas daļēji atspoguļo neaktivitātes un bezdarba slazdus, kas traucē labāk izmantot darbaspēku. Galvenie šķēršļi, kas kavē cilvēku atgriešanos darbā, ietver sarežģīto pabalstu sistēmu un dažādu veidu pabalstu kombināciju. Pieaugot ienākumiem, pabalsti tiek ātri pārtraukti, un tas rada risku, ka darba attiecību uzsākšana varētu nebūt pietiekami izdevīga finansiālā ziņā. Nenoteiktība par pabalsta līmeni un laiks, kas nepieciešams, lai pabalstu atjaunotu, samazina īstermiņa vai nepilna laika darba pievilcīgumu. Eksperiments pamatienākuma jomā, kura sākotnējie rezultāti tika publicēti 2019. gada februārī, sniedz informāciju, kas nepieciešama sociālā nodrošinājuma sistēmas pārskatīšanai nolūkā efektīvāk apvienot pabalstus ar ieņēmumiem.

---

[6] Valdības neto primāros izdevumus veido kopējie valdības izdevumi, izņemot procentu izdevumus, izdevumus saistībā ar Savienības programmām, kas ir pilnībā izlīdzināti ar ienākumiem no Savienības fondiem, un nediskrecionāras izmaiņas saistībā ar bezdarbnieku pabalstu izdevumiem. Valsts finansētā bruto pamatkapitāla veidošanas līmenis ir izlīdzināts 4 gadu laikposmā. Ir ņemti vērā tiesību aktos paredzētie diskrecionārie ieņēmumu pasākumi vai ieņēmumu palielinājumi. Vienreizēji pasākumi gan ieņēmumu, gan izdevumu jomā ir atskaitīti.

(11) Tagad, kad aktivitātes un nodarbinātības rādītāji ir tuvu pirmskrīzes līmenim, ir nepieciešami ieguldījumi aktīvā iekļaušanā — jo īpaši grupām, kas ir vistālāk no darba tirgus —, lai palielinātu aktīva darbaspēka līmeni. Visaptverošas reformas, kuru mērķis ir palielināt aktīva darbaspēka līmeni, dažām grupām varētu radīt labākas iespējas darba tirgū. Tas attiecas uz migrantu izcelsmes personām, sievietēm reproduktīvā vecumā, mazkvalificētiem vīriešiem, personām, kas daļēji spēj strādāt, un personām ar invaliditāti. Daži pakalpojumi bezdarbniekiem un neaktīviem iedzīvotājiem ir izkliedēti starp dažādām iestādēm un pakalpojumu sniedzējiem. Lai palīdzētu šīm grupām iekļauties un palikt darba tirgū, ir vajadzīgi īpaši pielāgoti un integrēti iesaistīšanas un rehabilitācijas pakalpojumi un politika. Ilgstoši aprūpes pienākumi sievietēm veicina vīriešu un sieviešu nodarbinātības un darba samaksas atšķirību. Valdība uzsāka ģimenes atvaļinājuma reformu procesu, bet to neīstenoja līdz galam.

(12) Darbaspēka piedāvājuma nodrošināšana demogrāfisko un tehnoloģisko pārmaiņu laikā ir ilgtspējīgas un integrējošas Somijas izaugsmes galvenais faktors. Ieguldījumi prasmēs, jo īpaši tajās, kas ir pieprasītas darba tirgū, palīdzētu risināt problēmas, ko rada strukturālās pārmaiņas ekonomikā. Tehnoloģiskās pārmaiņas prasa pastāvīgu darbaspēka apmācību un pārkvalifikāciju, izmantojot elastīgus mācīšanās veidus, tostarp koncentrējoties uz pieaugušo mācībām, izglītību un apmācību. Tam vajadzētu palielināt profesionālo mobilitāti, samazināt prasmju neatbilstību un palīdzēt apmierināt darba tirgus vajadzības nākotnē.

(13) Ir risks, ka Somija nesasniegs 2020. gada mērķi sadzīves atkritumu reciklēšanas jomā, kas ir 50 %. Konkrētāk, sadzīves atkritumi tiek incinerēti arvien vairāk (60 % 2017. gadā salīdzinājumā ar 55 % 2016. gadā).

(14) Lai gan publiskā sektora izdevumi pētniecībai un izstrādei tagad stabilizējas, privātā sektora ieguldījumi pētniecībā un izstrādē Somijā kopš 2009. gada ir piedzīvojuši viskrasāko samazinājumu starp visām ES dalībvalstīm. Neraugoties uz to, ka makroekonomikas situācija pēdējo gadu laikā ir uzlabojusies, privātā sektora ieguldījumi pētniecībā un izstrādē vēl nav atguvuši iepriekšējo līmeni. Lielāka ieguldījumu intensitāte pētniecībā un izstrādē ir būtisks faktors, kas ļauj veikt strukturālas pārmaiņas, lai atbalstītu zinātnesietilpīgas ekonomikas nozares un stiprinātu ilgtermiņa izaugsmes potenciālu. Turklāt sadarbība starp augstākās izglītības iestādēm un uzņēmējdarbības nozari joprojām ir viens no problemātiskākajiem posmiem attiecībā uz inovāciju stimulēšanu un to ieviešanu tirgū.

(15) Tā kā apdzīvotības blīvums ir mazs, transporta sastrēgumi var atturēt cilvēkus no pārcelšanās darba meklējumos. Stratēģiski ieguldījumi transporta infrastruktūrā var uzlabot darbaspēka mobilitāti un tādējādi stiprināt darba tirgu darbību. Tajā pašā laikā, tā kā transporta izmaksām ir samērā liela ietekme uz produktu galīgo cenu Somijā salīdzinājumā ar citām ES dalībvalstīm, infrastruktūras starpsavienojumi varētu veicināt piekļuvi tirgiem ārvalstīs.

(16) Stratēģiski ieguldījumi energoietilpīgu rūpniecības nozaru dekarbonizācijā un transporta nozarē palīdzētu sasniegt ilgtermiņa mērķus ekonomikas un klimata jomā. Šajā ziņā Somija ir līdere tīras enerģijas inovāciju un privātā sektora pētniecības un izstrādes izdevumu jomā. Papildu ieguldījumi dažās no Somijas tīrās enerģijas programmām līdz 2021. gadam, par ko uzņemtas saistības, palīdzētu tai sasniegt oglekļa emisiju neitralitātes mērķus. Līdztekus Somijas vērienīgajiem mērķiem attiecībā uz biodegvielas īpatsvara palielināšanu elektrifikācija ir rentabls transporta

nozares dekarbonizācijas risinājums, ņemot vērā tehnoloģiski progresīvo elektroenerģijas ražošanas dekarbonizāciju.

(17) Zemās procentu likmes un uzlabotās ekonomikas attīstības perspektīvas ir palielinājušas kopējo aizdevumu apjomu, jo īpaši saistībā ar mājokļu kooperatīviem (kas ir īpašs mājokļa īpašumtiesību veids). Tajā pat laikā strauji pieaug patēriņa kredītu apjoms, un arvien lielāku daļu šādu aizdevumu izsniedz ārvalstu bankas, finanšu iestādes, kas nav kredītiestādes, mazo aizdevumu uzņēmumi un vienādranga aizdevumos. Tādēļ mājsaimniecību parāds saglabājas vēsturiski augstā līmenī (67 % no IKP 2017. gadā). Parādsaistības pārsvarā ir uzņemtas ar mainīgu likmi, kas rada risku gadījumā, ja vidējā termiņā procentu likmes pieaugs. Somijas Finanšu uzraudzības iestāde ir pieņēmusi vairākus pasākumus, lai apturētu mājsaimniecību parādsaistību līmeņa pieaugumu. Tomēr drīzumā nav sagaidāma aktīva parāda sloga samazināšanās, jo īpaši tādēļ, ka procentu likmes saglabājas zemas un patērētāju uzticēšanās līmenis joprojām ir samērā augsts.

(18) Šajā posmā Somijai nav visaptveroša kredītreģistra (kurā tiktu vākta gan pozitīva, gan negatīva informācija par parādniekiem), kurš aptvertu lielākās bankas. Tas var liegt bankām iegūt skaidru pārskatu par mājsaimniecību kopējām parādsaistībām. Pagājušajā gadā tika veikti daži sagatavošanās darbi šāda veida reģistra izveidei.

(19) ES līdzekļu plānošana laikposmam no 2021. līdz 2027. gadam varētu palīdzēt novērst dažas no ieteikumā norādītajām nepilnībām, jo īpaši jomās, uz kurām attiecas ziņojuma par valsti D pielikums[7]. Tas ļautu Somijai optimāli izlietot šos līdzekļus apzinātajās nozarēs, ņemot vērā reģionālās atšķirības.

(20) Komisija 2019. gada Eiropas pusgada ietvaros ir veikusi Somijas ekonomikas politikas visaptverošu analīzi un publicējusi to 2019. gada ziņojumā par šo valsti. Tā ir arī novērtējusi 2019. gada stabilitātes programmu un 2019. gada valsts reformu programmu un pasākumus, ko Somija veikusi pēc ieteikumiem, kuri šai valstij bija adresēti iepriekšējos gados. Tā ņēma vērā ne tikai programmu lietderību ilgtspējīgas fiskālās un sociālekonomiskās politikas nodrošināšanā Somijā, bet arī to, kādā mērā tās atbilst Savienības noteikumiem un norādēm, ņemot vērā, ka ir jānostiprina Savienības vispārējā ekonomikas pārvaldība, turpmākajos valsts lēmumos nodrošinot Savienības līmeņa ieguldījumu.

(21) Ņemot vērā šo novērtējumu, Padome ir izskatījusi 2019. gada stabilitātes programmu, un tās atzinums[8] ir atspoguļots jo īpaši 1. ieteikumā.

(22) Ņemot vērā šo novērtējumu, Padome ir izskatījusi 2019. gada valsts reformu programmu un 2019. gada stabilitātes programmu. Padomes ieteikumi saskaņā ar Regulas (ES) Nr. 1176/2011 6. pantu ir atspoguļoti 1. līdz 4. ieteikumā,

AR ŠO IESAKA Somijai 2019. un 2020. gadā rīkoties šādi.

1. Nodrošināt, ka valdības neto primāro izdevumu nominālā pieauguma temps 2020. gadā nepārsniedz 1,9 %, kas atbilst gada strukturālajai korekcijai 0,5 % apmērā no IKP. Uzlabot sociālo un veselības aprūpes pakalpojumu izmaksu lietderību un nodrošināt vienlīdzīgu piekļuvi tiem.

2. Uzlabot stimulus pieņemt darba piedāvājumus un uzlabot prasmes un aktīvu iekļaušanu, jo īpaši, nodrošinot labi integrētus pakalpojumus bezdarbniekiem un ekonomiski neaktīvām personām.

[7] SWD(2019) 1025 final.

[8] Saskaņā ar Padomes Regulas (EK) Nr. 1466/97 5. panta 2. punktu.

3. Ņemot vērā reģionālās atšķirības, uz ieguldījumiem vērstu ekonomikas politiku koncentrēt uz pētniecību un inovāciju, pāreju uz mazoglekļa ekonomiku, enerģētikas pārkārtošanu un ilgtspējīgu transportu.

4. Stiprināt mājsaimniecību parādu uzraudzību un izveidot kredītreģistru sistēmu.

Briselē,

Padomes vārdā –
priekšsēdētājs